

การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็ก ชุมชนบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

The Proposed Model for the Promotion of Early Childhood's Health and Sanitation in the Child Development Center at the Bangrakam's Community, Banglain District, Nakhon Pathom Province

รัฐดาว พิศาลพงศ์

โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

rathdow@npru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนบางระกำ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยชุมชนบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกภาคสนาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าเพื่อควบคุมความตรง (Validity) ของผลที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนบางระกำ มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยเหมาะสม ตามเกณฑ์มาตรฐาน มีการร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้กับนักเรียนหลายโครงการ 2) รูปแบบการส่งเสริม สุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนบางระกำ ทำให้เด็กในศูนย์เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรคติดต่อ และการป้องกันเพิ่มขึ้น 3) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนบางระกำ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะช่วยกันป้องกันโรคติดต่อให้แก่เด็กปฐมวัย ในความรับผิดชอบของตน

คำสำคัญ: สุขภาพอนามัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were to study developing background and forms of Health Promotion Services of the Child Development Center of Bangrakam Community, Banglain District, Nakhon Pathom Province. The techniques used was a Participatory Action Research. The tools for the investigation consisted of the field note taking form, records for groups conversations and records for depth interview. Using Triangulation inspecting process to strengthen the validity of the findings.

The research results were as follows:

1. A certain promotion for better health and sanitation in early childhood kids was found in the child center at Bangrakam Community according to the health standard of the Health Department. Cooperation with community in several projects concerning the promotion of health and sanitation of those kids was also found.

2. The model for the promotion of health and sanitation of the child center of Bangrakam district helps the children to gain more knowledge and understanding about common communicable diseases and prevention.

3. The model for the promotion of health of the child center of Bangrakam district is helpful for the community to be enthusiastic in prevention of common communicable diseases.

Keyword: Health and Sanitation, Child Development Center, Early Childhood Kid

1. บทนำ

การพัฒนาเด็กช่วงปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังค่านิยม ทักษะคิ พุติกรรม และทักษะต่างๆ จะส่งผลต่อพัฒนา ช่วงวัยต่างๆ ของชีวิต เด็กในช่วงวัยนี้จะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ได้มาก ถ้าได้รับการส่งเสริมจากทางบ้านและ ทางสถานศึกษาอย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาให้เด็กในช่วงนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการเตรียมเพื่อความสำเร็จ ของชีวิตในอนาคตด้วย

จากการลงพื้นที่ที่ศึกษาร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชนบางระกำ ทำให้ ทราบว่าสิ่งที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ กำลังทำอยู่และต้องการที่จะพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ การส่งเสริม ด้านสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยที่มาเข้าเรียนซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชุมชน ด้านสุขภาพอนามัย ขององค์การ บริหารส่วนตำบลบางระกำ ที่กล่าวว่า “...ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของบุตรหลานแก่ผู้ปกครอง และการใช้ประโยชน์จาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านการให้บริการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในชุมชน” (แผนชุมชนตำบลบางระกำ, 2551, หน้า 8-11) เนื่องจากศูนย์เด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาที่เด็กอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เมื่อเด็กบางคนป่วยอาจทำให้เชื้อโรค สามารถแพร่กระจายและระบาดติดต่อระหว่างกันได้ เด็กที่มาเรียนก็อาจป่วยได้ง่ายถ้าทางศูนย์พัฒนาเด็กฯ ไม่สนใจในการ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ดังนั้นการนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่ เด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนบางระกำ จะช่วยป้องกันมิให้มีการเจ็บป่วยดังกล่าว และไม่มีภาระระบาดของ โรคติดต่อเกิดขึ้นภายในศูนย์พัฒนาเด็กได้อย่างได้ผล

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของชุมชนบางระกำ อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชน บางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

3. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลสภาพบริบทจริงในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชน บางระกำเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมต่อไป
2. ได้รูปแบบใหม่ของการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนบางระกำ อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม
3. หน่วยงานในชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ สามารถเลือกนำแนวคิดของรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ของเด็กปฐมวัย และเด็กในช่วงวัยอื่นๆ ในท้องถิ่นของตน

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหลักการ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โดยนโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้ระบุว่าบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันสังคมอื่นๆ ในท้องถิ่นมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

2. ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา บรอนเฟนเบนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ได้ให้ความสำคัญกับบริบทรอบตัวเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก เขาเชื่อว่าความสัมพันธ์ระดับแรกเริ่มเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าได้รับการดูแลความเอาใจใส่ชีวิตของตน ความสัมพันธ์อันนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย ในขณะที่ครูแสดงบทบาทขั้นที่สองในการเติมเต็มให้กับเด็ก ครูยังสามารถเกื้อกูลความสัมพันธ์ในระดับแรกเริ่มได้ในระดับต่อไป นโยบายทางการเมือง และเศรษฐกิจก็ให้การสนับสนุนความสำคัญของบทบาทพ่อแม่ในการพัฒนาลูกเช่นกัน

3. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาปฐมวัย

3.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก (Arcaro, 1995) เพราะผู้ปกครองคือแหล่งทรัพยากรบุคคลที่มีค่า ที่สามารถช่วยให้การศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพสูงขึ้น ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก เพราะจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวเด็กการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง อาจทำได้โดย การติดต่อสื่อสารด้วยวาจา และการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่นๆ เช่น ป้ายติดประกาศข่าวสาร เป็นต้น

3.2 แฟนตัสโซ (Fantuzzo, 2005) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับ การศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังกล่าว 3 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียน และการเข้าร่วมประชุมที่โรงเรียนจัดขึ้น และยังพบว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลาน มากกว่าผู้ปกครองที่มีศึกษาน้อยกว่า

4. งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เฉิดศักดิ์ ชุมชน (2540) ได้ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนบ้านท่ามะขาม ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อศึกษาปัญหา และร่วมแก้ปัญหาตามทิศทางที่ไปสู่เป้าหมายของชุมชน โดยนักวิจัยไม่ได้กำหนดเป้าหมายในงานนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความรู้สึกดีต่อสถานศึกษาและการจัดการศึกษาของโครงการ ชุมชนได้ร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะโรงเรียนในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นกระบวนการของการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนด้วย

5. คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หมายถึง กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยการวิเคราะห์ปัญหาหารือกัน หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ดังนั้นการนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ จะส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัย หมายถึงกระบวนการในการให้ความรู้และการป้องกันโรคติดต่อ ทั้ง 7 โรคที่พบในชุมชน ให้แก่เด็กนักเรียนปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของชุมชน รวมทั้งการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียนในศูนย์ฯ และบุคคลรอบตัวเด็กปฐมวัยดังกล่าวในชุมชน ในเรื่องการป้องกันโรคติดต่อทั้ง 7 โรค การส่งเสริมสุขภาพอนามัยตามกระบวนการนี้ใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ ออกแบบตามสภาพบริบทที่ล้อมรอบเด็ก โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานบนพื้นฐานการ การสนับสนุน ส่งเสริมและประสานความร่วมมือ จากองค์การบริหารส่วนตำบล

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบบันทึกกิจกรรมสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

6.2 ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมสนทนากลุ่ม (ครั้งที่ 1) ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็ก ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก สาธารณสุขตำบล ประธานสภาตำบลหัวหน้าศูนย์ฯ และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

6.3 ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมสนทนากลุ่ม (ครั้งที่ 2) ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กศูนย์ฯ หัวหน้าศูนย์ฯ และอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน

7. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เช่น 1.1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1.2) ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาของ บรอนเฟนเบเนออร์ และ 1.3) แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาวิเคราะห์บริบทจริงโดย 2.1) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาในด้านสุขภาพอนามัยของเด็กในศูนย์ฯ และในชุมชน 2.2) การจัดสนทนากลุ่ม มีประเด็น คือ 2.2.1) โรคติดต่ออะไรบ้างที่พบ 2.2.2) วิธีการในการดูแลเด็กป่วยการส่งต่อ 2.2.3) มาตรการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ 2.3) สัมภาษณ์เชิงลึก หัวหน้าศูนย์ฯ มีประเด็นคือ 2.3.1) การจัดบริการ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัย อะไรบ้างในศูนย์ฯ 2.3.2) สภาพปัญหาที่พบหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคติดต่อ

3. การกำหนดกรอบแนวคิด ด้านรูปแบบตามบริบทจริง

4. สร้างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยชุมชน บางระกำซึ่งประกอบด้วย 4.1) หลักการได้แก่ 4.1.1) จัดตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย 4.1.2) จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน 4.1.3) บูรณาการหลักการแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย รวมถึงแนวนโยบายของรัฐ 4.1.4) ศูนย์พัฒนาเด็กฯ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงาน 4.2) แนวคิดพื้นฐาน ได้แก่ 4.2.1) การป้องกันโรคติดต่อที่พบในเด็กปฐมวัยนับเป็นวิธีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัย 4.2.2) การป้องกันโรคติดต่อในเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองเด็กเป็นหุ้นส่วนที่ต้องร่วมมือกันรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัย 4.2.3) การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตตามบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี 4.2.4) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยนี้เป็นการบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคติดต่อในเด็กปฐมวัย การจัดการศึกษาปฐมวัย กระบวนการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกันและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน รวมทั้งคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติ ตามศักยภาพที่ศูนย์พัฒนาเด็กฯ จะดำเนินงานได้ 4.3) กระบวนการของรูปแบบ ได้แก่ 4.3.1) วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก สัปดาห์ละ 2 แผนฯ ละ 1 วัน รวม 2 แผนต่อ 1 โรค รวมทั้งหมด 14 แผนต่อ 7 โรค โดยในแต่ละโรคจะมีกิจกรรมให้เด็กทำร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สำหรับโปสเตอร์ทั้ง 7 วางแผนจะติดล่วงหน้าก่อนจัดกิจกรรม 1 สัปดาห์ เพื่อให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคติดต่อที่พบในเด็กปฐมวัยแก่ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อจะได้มีความรู้ไปใช้สอนเด็กให้ป้องกันการเกิดโรคติดต่อได้อีกทางหนึ่ง เวลาจัดกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ในการสอนแต่ละโรคจะสอนตามแผนที่วางไว้ สำหรับแผนการสอนหัวหน้าศูนย์ฯ ซึ่งเป็นคุณครูผู้ดูแลเด็กจะเป็นคนเขียนตามแนวคิดของรูปแบบที่วางไว้ ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษา ให้แนะนำ และสนับสนุนในเรื่องการใช้สื่อหัวหน้าศูนย์ฯ เป็นผู้สอนและใช้สื่อภาพชุด และสื่ออื่นๆ เช่น นิทาน และสื่อมัลติมีเดียเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทั้ง 7 โรค ผู้วิจัยได้คัดเลือกและรวบรวมสื่อมัลติมีเดียใส่แผ่น CD ไว้ให้ ซึ่งคุณครูผู้สอนจะนำมาใช้ในครั้งที่ 2 ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อทบทวนบทเรียนโดยจะเตรียมให้ดูที่ละโรค ตามแผน

5. ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนและชุดสื่อของรูปแบบและนำมาปรับปรุง โดยนำชุดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อภาพชุด และโปสเตอร์ให้ความรู้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง นำแผนการสอนและชุดสื่อไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก Happy Kid และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดประเสริฐราษฎร์รังสรรค์ จังหวัดราชบุรี จำนวนทั้งสิ้น 50 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนและชุดสื่อ แล้วนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6. การศึกษาข้อมูลบริบทจริงของกรณีศึกษา โดย 6.1) ขอข้อมูลกิจกรรมในชุมชนเพื่อประกอบการตัดสินใจในการนำโปสเตอร์ให้ความรู้ไปติดในชุมชน 6.2) ออกภาคสนามศึกษาแหล่งชุมชน 6.3) ออกภาคสนามศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาแผนการเรียน สื่อวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ๆ จะติดโปสเตอร์ให้ความรู้ ห้องคอมพิวเตอร์ ที่จะใช้ให้เด็กๆ เข้ามาเรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดีย

7. ดำเนินการทดสอบภาคสนาม ใช้เวลาทั้งหมด 8 สัปดาห์ ตั้งแต่ 21 มกราคม ถึง 15 มีนาคม 2556 จัดกิจกรรมให้แก่เด็ก 68 คน อายุ 3-4 ปี/6 เดือน ติดโปสเตอร์ให้ความรู้แก่ ผู้ปกครองเด็กในศูนย์ฯ และในชุมชน

8. การประเมินและติดตามผลหลังการทดสอบภาคสนาม ทดสอบก่อนและหลังการสอนแต่ละสัปดาห์ มีการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบแบบเลือกตอบ โดยให้เลือกภาพคำตอบจากภาพจำนวนสามภาพ โดยทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

และเปรียบเทียบคะแนนก่อนการดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรมโดยใช้สถิติ t-test dependent ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับคอมพิวเตอร์ แสดงผลในตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนก่อนการดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรม

รายการกลุ่ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อน	2.93	0.46	21.863*
หลัง	4.16	0.33	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มีการจัดสนทนากลุ่ม โดยเชิญหัวหน้าศูนย์ซึ่งเป็นผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์ และอาสาสมัครสาธารณสุขทั้ง 10 หมู่ มาให้ข้อมูล โดยมีประเด็นการสนทนาคือ 1) โรคติดต่อที่พบตามหมู่บ้านและสาเหตุของการเกิดโรคติดต่อตามหมู่บ้าน 2) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ดังตัวอย่างเช่น การใช้สื่อภาพชุด สื่อมัลติมีเดีย ทำให้เด็กสนใจที่จะเรียนรู้ เด็กๆ ได้เห็นตัวเชื้อโรค เข้าไปในทางเดินอาหาร ได้เห็นตัวเชื้อไวรัสโรคหวัดเข้าสู่ร่างกายผู้ที่ใกล้ชิดกับ คนที่ไอ จาม คุณครูเสริมอีกว่า “การสอนแบบปกติโดยทั่วไปคุณครูจะใช้ นิทานและเพลงเป็นสื่อ แต่สื่อของรูปแบบมีหลากหลาย มีทั้งสื่อมัลติมีเดียที่เด็กๆ จะได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เห็นตัวเชื้อโรคเคลื่อนไหว เด็กๆ จึงสนใจมาก”

ผู้ปกครองเด็กเห็นว่า “โปสเตอร์ที่ติดให้ความรู้ สวยดี อ่านเข้าใจง่าย ชอบกิจกรรมนี้มาก” มีผู้ปกครองอีกท่านเสริมว่า “หลังจากเรียนรู้เรื่องการกำจัดยุงลายกับคุณครูแล้ว กลับมาบ้าน เด็กๆ จะเป็นคนพาคุณพ่อ คุณแม่ไปใส่ทรายอะเบส ในแหล่งน้ำเพื่อไม่ให้เกิดการเพาะพันธุ์ของยุงลาย แล้วช่วยกันทำแบบบันทึกมาส่งคุณครู” เป็นต้น

อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่ 2 รายงานสอดคล้องกับโปสเตอร์การป้องกันโรคอุจจาระร่วงที่มีรูปแมลงวันว่า “แมลงวันเริ่มเยอะ ต้องระวังเรื่องการรับประทานอาหารโดยเฉพาะน้ำแข็งบด” และเสริมด้วยว่า “เด็กไปเล่นน้ำ ก็จะได้เชื้อมาตามแหล่งน้ำคลอง เป็นช่วงน้ำหลาก น้ำมาจากที่อื่นพัดพาเอาเชื้อโรคมาร่วม” อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่ 7 เล่าว่า “เด็กหมู่ 7 เล่นน้ำช่วงน้ำท่วม ทำให้ท้องเสีย จากเชื้อโรคมาร่วม” อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่ 2 เสนอว่า “โรคมุมิแพ้พบมากขึ้นในหมู่ 2 น่าจะเพิ่มเข้าไปเป็นโรคที่ 8 ในชุดรูปแบบด้วย” อาสาสมัครสาธารณสุข หมู่ 8 กล่าวว่า “ในเรื่องการป้องกันมือ เท้า ปาก ควรเน้นการป้องกันเป็นพิเศษ “ โรคมือ เท้า ปาก ควรให้ความสำคัญมากที่สุด ติดโปสเตอร์ขนาด A4 ให้ความรู้ และการควบคุมป้องกันโรคทุกครัวเรือน ในศูนย์เด็กเล็ก ฝากผู้ปกครองไปติดที่บ้าน”

9. นำข้อมูลที่ได้รับการสนทนากลุ่มมาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยอีกครั้ง เช่น 1) การจัดทำโปสเตอร์เพื่อให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันโรคตาแดง และโรคท้องร่วง ควรจะใช้บริบทที่เป็นสาเหตุคือการลงไปเล่นน้ำ มาแสดงไว้ด้วย 2) การจัดทำโปสเตอร์ขนาด A 4 เรื่องการป้องกันโรคมือ เท้า ปาก แจกผู้ปกครองให้ติดไว้ในครัวเรือน และ 3) การจัดทำโปสเตอร์การให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการปฏิบัติตนเมื่อภูมิแพ้ ตามหมู่บ้าน” เป็นต้น

10. นำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กชุมชนบางระกำ

8. การตรวจสอบข้อมูล

ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลในประเด็นเดียวกันแต่ใช้ข้อมูลที่มาจากหลายแหล่ง เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย

9. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ศูนย์พัฒนาเด็กชุมชนบางระกำมีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัยได้เหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีการร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์หลายโครงการ

2. จากการนำรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพอนามัยสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนบางระกำที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้พบว่า เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ดังคำกล่าวตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข ที่ว่า “เห็นด้วยที่อาจารย์ลงมาทำในส่วนนี้

เพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉิดศักดิ์ ชุมชน (2540) ที่พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกดีต่อสถานศึกษาและการจัดการศึกษาของโครงการ ชุมชนได้ร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะโรงเรียนในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

ผลจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคติดต่อและการป้องกันพบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะ ครูผู้ดูแลเด็กที่จัดกิจกรรมมีความรู้และเข้าใจในเรื่องที่จัดกิจกรรมให้เด็กนักเรียนเป็นอย่างดี มีการใช้สื่อภาพชุด สื่อมัลติมีเดีย รวมทั้งป้ายโปสเตอร์ให้ความรู้ ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้ทำร่วมเรียนรู้ไปกับเด็กนักเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัย ที่ให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีความยากง่ายต่างกัน ให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัว การใช้สื่อการสอนที่แปลกใหม่ดึงดูดความสนใจเด็ก และให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและคนอื่นๆ (รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2549) ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับครูปฐมวัยจะสามารถช่วยทำให้การศึกษาปฐมวัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Arcaro, 1995)

10. ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานระดับนโยบายควรใช้แนวทางการร่วมเรียนรู้และพัฒนา ระหว่างองค์กรและเครือข่ายในชุมชน เป็นวิธีป้องกันโรคติดต่อในชุมชนของตนโดยผ่านระบบการวิจัย

11. เอกสารอ้างอิง

- รัฐดาว พิศาลพงศ์ . (2549). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม : เอกสารอัดสำเนา
- ดิณ นิติกวินกุล. (2553). บางระกำ ชีวิตปลอดภัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- เฉิดศักดิ์ ชุมชน. (2540). การนิเทศโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: การพัฒนาศาสตร์โดยวิธีการทางคุณภาพ โรงเรียนบ้านท่ามะขาม ต. ตะนาวศรี อ. สวนผึ้ง จ. ราชบุรี (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ. (2551 หน้า 8-11). แผนชุมชนตำบลบางระกำ. เอกสารอัดสำเนา
- Arcaro, J.S. (1995). *Quality in education: An Implementation handbook*. Florida L St. Lucie Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Fantuzzo, J.W. Z. (2005) “Family involvement : a multivariate assessment of family participation in early childhood education.” *Journal of Educational Psychology* 92, 2 (June, 2005): 367-376.